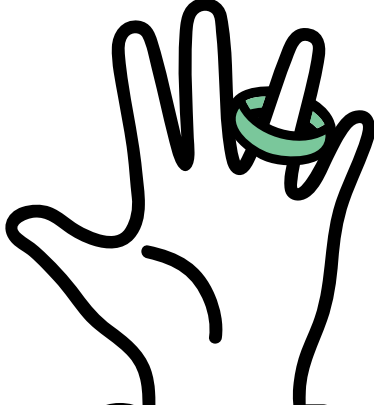

ÇOCUK EVLİLİKLERİ VE GÖÇ

**Çocuk
Gelinler**

Göç çocuk evliliklerine nasıl zemin hazırlar?

Göç (ülke içinde göç, ülkeler arası göç, ailenin kendi rızasıyla göç etmesi veya zorunlu göç, yani yerinden edilme vb.) çocuk evliliğini doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Gidilen yerde kendilerine yabancı olan ortama alışana kadar bazı tedirginlikler, korkular olacaktır. Bu korkuların başında yoksullaşma (iş bulamama, hazır kaynakların tükeniyor olması vb.) gelir. Bu da ailenin kız çocuğunu evlendirme, -böylece hiç değilse onu bu imkansızlıktan kurtarma ve böylece aileyi biraz olsun rahatlatma- isteğini hızlandırır. Kızların evlendirilmesi aileler için gelir getirici olabilmekte, alınan 'başlık parası' ailenin ekonomik anlamda rahatlaması için bir çare gibi görülebilmektedir.

Göç ile çocuk evlilikleri arasında nasıl bir bağ vardır?

Göç ile evlilik ilişkisini, akraba evliliği ve para karşılığı evlenme olarak iki başlıkta ele alabiliriz:

Akraba evliliği: Kız çocukların akrabalarıyla evlendirilme riski yüksektir. İş bulma sebebiyle göç eden erkeğin, kendi memleketinden çok uzaklarda evlenmek için kendi akrabalarından/kültüründen birini bulmak istemesi olağandır. Bu da gelin adayının köyünden/kırsaldan kopup eşinin yanına gitmesi ve ailesinden çok uzakta yalnız kalması sonucunu doğurur. Kız çocuk 'gözü henüz açılmadan' büyük kente göç etmiştir. Bu nedenle, kocasının ailesinden ayrı eve çıkmak, yeni eşyalar almak, modern giyinmek gibi talepleri olmayacaktır. Eğitim hakkından yoksun bırakılmış bir kız çocuğun köleliği sorgulamaması muhtemeldir, bu da evde kocasına ve kocasının ailesine itaat etmesini kolaylaştırır.

Para karşılığı evlenme: Günümüzde her ne kadar başlık parasının kalktığı söylene de 'süt hakkı' gibi tabirlerle başlık parası şekil değiştirerek devam etmektedir. Kız çocuğu doğduğu günden itibaren yük olarak gören aileler, maddi durumlarının yetersizliğini bahane ederek, para karşılığı, kendilerinden kilometrelerce uzaktaki kişilere kız çocuklarını satmaya devam etmekte.

Erken yaşta evlilik, göç eden bir sorundur.

Erken yaşta evlilik il, bölge ve ülke içinde ve ülkeler arasında yapılan göçle de gerçekleşebilir.

Erken yaşta evlilik bazen de çocuğun bir başka ülkeye tatil bahanesiyle götürülerek orada zorla evlendirilmesi, bundan böyle orada yaşamaya zorlanması biçiminde de gerçekleşebilir.

“ Göçmen erkekler baskın kültüre, kendi kültürlerinin değişmeyeceği mesajını kız çocukları, kız kardeşleri ve eşleri aracılığıyla vermektedir. Çocuk evliliği ise asimile olmaya direnmenin birincil basamaklarındandır.”

Göçle gidilen yerdeki sosyal yaşam, gelinen yerdeki ortamdanda daha hareketliyse, aile çocuklarının 'bozulacağına' inanabilir ve özellikle adını namusla birlikte andığı kız çocuğunu evlendirmek suretiyle bu istenmeyen değişimi önlemeye çalışır. Bu önlemin adı, erken evliliğdir.

Göçle gelen çocukların okula devamsızlığı takip edilirken evlendikleri/evlenecekleri anlaşılırsa müdahale edilmekte midir?

Türkiye'de okurken evleneceği anlaşılan kız öğrencilere öğretmenler, okul müdürü, jandarma, muhtar çoğu zaman müdahale etmemektedir, bunun sebebi çocuk evliliklerinin kültürel yapının bir parçası olduğu ve ailelere bu sebeple müdahale edilemeyeceğini düşüncelerindedir. Avrupa'da ise yine kültürel sebeplerle müdahale etmekten kaçınılmaktadır. Yine çocuk evliliğini 'gelenek' olarak gören ve engellendiğinde kültürlerine müdahale edildiğini, asimile edilmeye çalışıldıklarını düşünen göçmenler, bu evliliklere izin verilmediğinde Avrupa kültürünün kendisine dayatıldığını düşünerek tepki verebilirler.

Avrupa'daki Türkiyeli göçmenler özellikle erkek çocuklarını neden Türkiye'den biriyle ve küçük yaşta evlendirirler?

Çünkü çocuklarının kendi kültürlerinden biriyle evlenmesini isterler, bu yüzden aradıkları kişi Türkiye'den ve hatta köylerinden/akrabalarından biri olmalıdır. Kriterleri ise çocuk gelinleri işaret etmektedir; gözü açılmamış, savunmasız, ev işlerinden anlayan, itaatkar... Tanımlanan çocuk gelin imajı, çocuk gelinlerin yurt dışında kendi kültürünü devam ettirecek yegane kişiler olmaları anlamına gelmektedir.

Bu göçün kız çocukların gelişimine, geleceğine nasıl bir etkisi vardır?

Evlenip yurt dışına giden bir kadın Türkiye'de maruz ve mahrum kaldığı her şeyin aynısını yurt dışında da yaşayabilir. Yaşı küçüktür, ülkesinden uzaktadır, yabancısı olduğu kültür tarafından ötekileştirilebilir. Ailesinden uzaktadır, şiddet gördüğünde bunu paylaşabileceği kimsesi yoktur, yasalar şiddete maruz kalındığında polisi işaret eder fakat dil bilmeyince polisin yardım etmesi ve yardım etmek istemesi engellenmiş olur. Şiddetten kaçmak için

sığınma evine gitmesi ise yine o ülkenin dilini bilmediği için ötekileştirilmesine, hizmeti sağlıklı bir şekilde alamamasına sebep olur. Hayat boyu kendine güvensiz bir şekilde yaşar (kendisi kocasına ve çocuklarına bakmakla yükümlü ikincil bir bireydir, sağlık hizmetini bile çocuklarının aracılığıyla alır). Şiddet hayatlarının her aşamasında bakidir.

Göç kız çocukların eğitimini nasıl etkiler?

Evlenirken evini geçindirmesi beklenen erkek olduğu için o nereye giderse eşinin de onunla birlikte hareket etmesi beklenir. Aileler kızlarının kendi evini geçindirmesini öngörmediği için okulunu bitirmesini beklemez. Evlenecek kişi bir kız çocukla evlilik planı yapıyorsa ve başka bir yere çalışmak üzere gidecekse kız çocuğun okulun bitirmesi beklenmez. Kız çocuklar apar topar evlendirilip başka bir şehre gönderilirler.

Rızayla da olsa, yerinden edilme biçiminde de olsa, göç, farklı bir hayat, yeni koşullar ve yeni zorluklar demektir. Bu uyum süreci çocukları yetişkinlerden farklı etkiler. Çocuk gelinler vakalarının göç öncesi ve sonrasında farklılaşabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Ülkeler arasında evlilik göçünden söz edilebilir mi?

Ülkeler arası evlilik göçüne Suriye'den Türkiye'ye, Mısır'dan Arabistan'a pek çok örnek verilebilir. Bu bir çeşit insan ticaretidir. Ulus ötesi para karşılığı evlendirilenler, çoğunlukla çocuk gelinlerdir.

Evlendirilmek üzere başka bir ülkeye götürülen kız çocuklar için çocuğun yüksek yararı gözetilerek hangi işlemlerin yapılması gerekir?

Bu kişiler Türkiye'ye gelirken, evlenme sebebiyle gelmişlerse, bir psikolog ve kadın bir tercüman aracılığıyla Çocuğun Yüksek Yararı görüşmesi uygulanmalı, alınan sonuca göre ülkesine geri dönmesinde bir sakınca yoksa, hayati bir tehlike

“Rızayla da olsa, yerinden edilme biçiminde de olsa, göç, farklı bir hayat, yeni koşullar ve yeni zorluklar demektir.”

Almanya'da bir çocuk gelin hikayesi:

Hatun Sürücü Almanya'da Türkiyeli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 15 yaşındayken, kuzeniyle zorla evlendirilip Türkiye'ye göç ettirildi. Bir süre sonra da eşinden boşanıp, oğluyla birlikte Almanya'ya geri döndü. Kendisini zorla, çocuk yaşta ve akrabasıyla evlendiren ailesinin yanına sığınmaktansa "genç anneler" in kaldığı bir yurttta kalmak istedi. Yaşam tarzının 'uygunsuz' olduğunu düşünen ailesi kızları hakkında ölüm kararı aldı ve Hatun Sürücü 7 Şubat 2005'te Berlin'de erkek kardeşleri tarafından öldürüldü.

Yurt dışında çocuk evliliğinden haberdar olursak önlemek için ne yapmalıyız?

- Çocuk evliliğinin sosyal, psikolojik bütün etkileri araştırılmalı,
- Sınıf öğretmeniyle irtibata geçerek çocuğun yıl içinde derslerindeki başarısında bir düşüş olup olmadığı öğrenilmeli,
- Mağdur kız çocuğa olağanüstü tepkiler vermeden, onu suçlamadan aile yapısı ve aile içindeki kadınların kaç yaşında evlendiği öğrenilmeli,
- Aileyle ilgili polis merkezine herhangi bir aile içi şiddet şikayeti olup olmadığı öğrenilmeli,
- Kaç pasaportu/uyruğu olduğu öğrenilmeli ve eğer birden çok varsa hangi ülkenin yasaları çocuk evliliği konusunda hassas ise o kimlikle yasal işleme başlanmalı,
- Çocuk evliliğinin çocukların özgür seçimine bağlı olmadığı unutulmamalı,
- Çocuk evlenmek istiyorsa, bu isteği ortaya çıkaran etkenler araştırılmalı ve yasal mercilere şikayet bu durum gözetilerek yapılmalı.

bulunmuyorsa ve dönmeye istekliyse güvenli yollarla ülkesine geri gönderilmeli, ülkesine geri gönderilmesi halinde hayati tehlike taşıyorsa, UNHCR'a sığınmalı ve mültecilik hakkı tanınmalıdır. Fakat mültecilik, statüsü gereği, Türkiye'de birçok haktan mahrum kalmak anlamına gelmektedir. Yabancılar Şube Polisleri ve Jandarma bu tür evlilikleri araştırma konusunda hassas davranmalı ve evlilik konusundaki yasal zorunluluklardan (kumalık, çocuk yaşta evlilik ve tek başına imam nikahı) herkesi haberdar etmelidir. Başka ülkelerden gelen çocuk gelinlerin güçlendirilmesi için geldiği ülkeye uyum sağlaması için zorunlu eğitim ve dil kurslarına katılmalı, geldiği ülkede kaçınıcı sınıfa kadar okuduğu bildirilerek, eğitimine bu ülkede devam etmesi sağlanmalı ve hakları bildirilmelidir.

Kendi ülkesinden can güvenliği sebebiyle kaçıp Türkiye veya başka bir ülkeye sığınanlara yönelik politikalar çocuk evliliği oranını artırabilir mi?

1951 tarihli "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi" mültecilerle ilgili en kapsamlı sözleşmedir. Türkiye bu sözleşmenin hazırlanmasında rol oynasa da Cenevre Sözleşmesi 1967 Protokolüne coğrafi çekince koyarak, sadece Avrupa'dan gelen sığınmacılara mültecilik statüsü vereceğini bildirmiştir. (Türkiye'ye sığınan kişilerin ismi *mülteci* diye anılmakta fakat literatürde bu kişiler *sığınmacı* olarak geçmektedir. Mültecilik statüsü almaları Türkiye Cumhuriyeti'nin kararına bağlıdır.)

Ailenin tüm fertleriyle göç eden sığınmacı ebeveynlerin, geçiş ülkesi olan Türkiye'den Avrupa'ya gitmek için kız çocuklarını kaçakçıya satması olasılık dahilindedir. Kız çocukların satılması evlilikle yasal zemine oturtulmaktadır.

Bugün Suriye'deki savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınanlar, mülteci kamplarında kalmaktalar. Evlerini ve tüm eşyalarını Suriye'de bırakan sığınmacıların çoğunun ekonomik durumlarının iyi olmadığı bilinen bir gerçektir. Böyle bir durumda para kazanmanın yolu kızlarını para karşılığı evlendirmektir. Türkiye vatandaşları çoğunlukla ikinci eş için çocuk yaşta bir sığınmacıyla evliliği fırsat olarak görmekte, çocuk yaşta biriyle ve elbette ikinci eşle resmi nikah mümkün olmadığı için imam nikahı ile bedelini ödeyerek evlenmektedir.

Ancak sığınmacıların (resmi nikah olmadığı için sığınmacının statüsünde herhangi bir değişiklik olmamıştır) evlilik sonrası kamp dışına çıkması ve yaşamlarını dışarıda sürdürüyor olmaları, kampta sağlanan sağlık vb. yardımlarından mahrum kalmalarına sebep olmaktadır. Kamp dışında savunmasız kalan sığınmacı kız çocukların evliliklerinin bitip kampa geri dönmesine de tanık olunmaktadır.

Namus/bekaret kavramlarının hüküm sürdüğü Ortadoğu halklarında, kız çocuğun 'de facto' (fiili) bir evlilik yaparak mülteci kampına geri dönmesi tüm Suriyelilerin "namusuna leke sürüldüğü" anlamına gelir -göçmen gettolarında namus kavramı değişkenlik gösterir. Ortadoğuda yerli halkın geleneksel yapısına göre bir kadın ailesinin namusudur; fakat başka bir ülkeye göç eden bir topluluk içinde bir kadın bütün toplumun namusudur. Dolayısıyla kampa evlenip geri dönen bir kız çocuğu tüm Suriyelilerin namusu olduğu anlamını taşır. Bunun sonucunun cinayete varma olasılığı yüksektir ve namus cinayetleri çocuk gelinlerin kaderi olmamalıdır! Hükümet mültecilere yönelik politikalarda dikkatli olmalı, sığınmacı kız çocukların okuldan alınmasına izin vermemelidir. Sığınmacılara yönelik esnek politikalar Türkiye'de çocuk evliliğinin engellenmesi yolunda atılan adımları sekteye uğratmaktadır. Çocuk evliliği gibi bir insan hakkı ihlaline engel olmak için kamplarda eğitici kurslar düzenlenmeli, Türkiye vatandaşlarının sığınmacı çocuklarla evlenmesinin önü kesilmelidir. Bu talep çocuklarla evlenmemesi gerektiğinin bir başka göstergesidir.

Kız çocuğun 'de facto' bir evlilik yaparak mülteci kampına geri dönmesi tüm Suriyelilerin "namusuna leke sürüldüğü" anlamına gelir -göçmen gettolarında namus kavramı değişkenlik göstermektedir. Ortadoğuda yerli halkın geleneksel yapısına göre bir kadın, ailesinin namusudur; fakat başka bir ülkeye göç eden bir topluluk içinde bir kadın bütün toplumun namusudur. Bunun sonu cinayete kadar gidebilmektedir ve namus bahaneli cinayetler çocuk gelinlerin kaderi olmamalıdır!

“ Çocukların haklarını araya-bilecekleri mecralar UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) ve mülteci hakları temelinde çalışan sivil toplum örgütleridir. ”

SABANCI VAKFI
HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR